

EL BESÒS RIU METROPOLITÀ

Com convertir una barrera marginal en una sutura integradora?

El tram final del riu Besòs era un espai marginal i inestable que separava la Barcelona central dels municipis de la riba esquerra. La conversió de la seva llera en un parc fluvial de nou quilòmetres de llargada facilita la integració dels barris populars que li donen front. Ara és més factible que Barcelona superi l'escala municipal per assolir la metropolitana.

Al tram final del riu Besòs es fa palesa una de les assignatures pendents de Barcelona: superar l'escala municipal per assolir la metropolitana. La conca, que dona cabuda a més de dos milions d'habitants, es va urbanitzar de manera precipitada i precària durant les onades migratòries del segle XX i, des de llavors, els seus barris estan poblats per classes populars. El cert és que la Barcelona central continua girant l'esquena als municipis de la riba esquerra, Sant Adrià, Santa Coloma de Gramenet i Montcada i Reixac. Més que una sutura atractiva, el curs fluvial ha estat sempre una barrera física i social.

Hi ha contribuït en bona mesura el seu caràcter de riu mediterrani, amb cabals escarrassats durant la major part de l'any i crescudes sobtades a la tardor. De fet, el Besòs va ser escenari d'una de les pitjors catàstrofes naturals esdevingudes a l'Estat espanyol durant les darreres dècades. El desbordament del 1962 va segar més de sis-centes vides i es va

endur barriades senceres, demostrant que, fins i tot davant les forces naturals, els més pobres tenen sempre les de perdre. El desastre va motivar la canalització immediata del darrer tram de riu, que va quedar encaixonat entre dos murs de contenció de quatre metres d'alçada, en una llera de 130 metres d'ample. L'obra civil, amb l'ajut de ferrocarrils, vies ràpides i línies d'alta tensió que servien el centre de Barcelona, va acabar d'aguditzar el tall infrangit pel riu a la continuïtat del teixit urbà.

No seria fins l'any 2000 que els quatre municipis que donen front al tram final del riu es posarien d'acord per revertir la situació. En una prova de la capacitat redistributiva d'un urbanisme posat al servei de la democràcia, la llera del riu va ser sotmesa a una millora ambiental i paisatgística que el va convertir en un parc fluvial de nou quilòmetres de llargada. La inserció d'un innovador sistema de preses pneumàtiques garanteix la presència constant d'aigua, millorant l'aspecte del parc i fent possible la supervivència de fauna i flora. D'aquesta manera, els habitants dels barris populars de la riba esquerra disposen d'un corredor verd que, a peu o en bicicleta, els porta en poc temps fins a la platja. Ara, la Barcelona municipal té menys excuses per ignorar la perifèria. La ciutat, però, es mou lentament i el ple reconeixement de l'altra riba encara està per arribar.

BIBLIOGRAFIA BESÒS

ALARCON, A. i altres: «Recuperació del Front Litoral Besòs», a Espai Blau. Planificació i gestió integral del Litoral. Ed. Diputació de Barcelona. Barcelona, 2004.

ALBERCH i FUGUERAS, R. (dir): Els Barris de Barcelona. Vol. IV. Sant Andreu-Sant Martí. Ed. Ajuntament de Barcelona – Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1999.

DA: La ciutat sostenible. Ed. CCCB. Barcelona, 1998.

FOLCH, R. i altres: Suarem! El clima que ens espera. Ed. L'Arquer. Barcelona, 2008.

GORDI, J.: El paisatge fluvial a la conca del Besòs, ahir, avui... I demà? Ed. Diputació de Barcelona. Xarxa de Municipis. Barcelona, 2005.

GUÀRDIA, M.: Barcelona. Memoria desde el cielo. Ed. Lunwerg, 2002.

MARTÍN PASCUAL, Manuel: El Rec Comtal (1822-1879). La lluita per l'aigua a la Barcelona del segle XIX. Ed. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona, 1999.

ENLLAÇOS WEB

<http://parcs.diba.cat/web/fluvial/inici>

<http://www.amb.cat/ca/web/territori/espai-public/parcs>

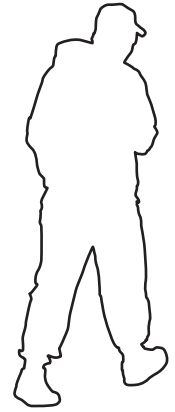
<http://www.bcn.es/mediambient>

<http://www.besos.cat>

<http://www.besos.cat/~educacio>

EL BESÒS RÍO METROPOLITANO

¿Cómo convertir una barrera marginal en una sutura integradora?

El tramo final del río Besòs era un espacio marginal e inestable que separaba la Barcelona central de los municipios de su orilla izquierda. La conversión de su cauce en un parque fluvial de nueve kilómetros de longitud facilita la integración de los barrios populares que están frente a él. Ahora es más factible que Barcelona supere la escala municipal para alcanzar la metropolitana.

En el tramo final del río Besòs se hace patente una de las asignaturas pendientes de Barcelona: superar la escala municipal para alcanzar la metropolitana. La cuenca, que da cabida a más de dos millones de habitantes, se urbanizó de forma precipitada y precaria durante las olas migratorias del siglo XX y, desde entonces, sus barrios están poblados por clases populares. Lo cierto es que la Barcelona central sigue dando la espalda a los municipios de la orilla izquierda, Sant Adrià, Santa Coloma de Gramenet y Montcada i Reixac. Más que una sutura atractiva, el curso fluvial ha sido siempre una barrera física y social.

Ha contribuido a ello en gran medida su carácter de río mediterráneo, con caudales escuálidos durante la mayor parte del año y crecidas repentinas en otoño. De hecho, el Besòs fue escenario de una de las peores catástrofes naturales ocurridas en el Estado español durante las últimas décadas. El desbordamiento de 1962 segó más de seiscientas vidas y se llevó consigo barriadas

enteras, demostrando que, incluso ante las fuerzas naturales, los más pobres tienen siempre las de perder. El desastre motivó la canalización inmediata del último tramo de río, que quedó encajonado entre dos muros de contención de cuatro metros de altura, en un cauce de 130 metros de ancho. La obra civil, con la ayuda de ferrocarriles, vías rápidas y líneas de alta tensión que servían el centro de Barcelona, acabó de agudizar el corte infringido por el río a la continuidad del tejido urbano.

No sería hasta el año 2000 que los cuatro municipios que dan frente al tramo final del río se pondrían de acuerdo para revertir esta situación. En una prueba de la capacidad redistributiva de un urbanismo puesto al servicio de la democracia, el cauce del río fue sometido a una mejora ambiental y paisajística que lo convirtió en un parque fluvial de nueve kilómetros de longitud. La inserción de un innovador sistema de presas neumáticas garantiza la presencia constante de agua, mejorando el aspecto del parque y haciendo posible la supervivencia de fauna y flora. De este modo, los habitantes de los barrios populares de la orilla izquierda cuentan con un corredor verde que, a pie o en bicicleta, les lleva en poco tiempo hasta la playa. Ahora, la Barcelona municipal tiene menos excusas para ignorar a la periferia. La ciudad, sin embargo, se mueve lentamente y el pleno reconocimiento de la otra orilla aún está por llegar.

BIBLIOGRAFIA BESÒS

ALARCON, A. y otros: «Recuperació del Front Litoral Besòs», en Espai Blau. Planificació i gestió integral del Litoral. Ed. Diputació de Barcelona. Barcelona, 2004.

ALBERCH i FUGUERAS, R. (dir): Els Barris de Barcelona. Vol. IV. Sant Andreu-Sant Martí. Ed. Ajuntament de Barcelona – Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1999.

FOLCH, R. y otros: Suarem! El clima que ens espera. Ed. L'Arquer. Barcelona, 2008.

GORDI, J.: El paisatge fluvial a la conca del Besòs, ahir, avui... I demà? Ed. Diputació de Barcelona. Xarxa de Municipis. Barcelona, 2005.

GUÀRDIA, M.: Barcelona. Memoria desde el cielo. Ed. Lunwerg, 2002.

MARTÍN PASCUAL, Manuel: El Rec Comtal (1822-1879). La lluita per l'aigua a la Barcelona del segle XIX. Ed. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona, 1999.

VV.AA.: La ciutat sostenible. Ed. CCCB. Barcelona, 1998.

ENLACES WEB

<http://parcs.diba.cat/web/fluvial/inici>

<http://www.amb.cat/ca/web/territori/espai-public/parcs>

<http://www.bcn.es/mediambient>

<http://www.besos.cat>

<http://www.besos.cat/~educacio>